

راه ابریشم هوایی

مقدمه

جاده ابریشم باستانی، پیونددهنده شرق و غرب بود که در آن، افزون بر مبادلات بازرگانی، تبادل افکار و اندیشه، ادیان و مذاهب، هنر و صنعت را نیز بین ملت‌های مسیر فراهم آورده بود. امروزه چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ جهان، برای دسترسی به مواد خام و انرژی جهت تولید و نیز صادرات کالاها و خدمات تولیدی خود، درصدد احیای این راه در چارچوب «ابتکار کمربند، راه» برآمده است. راه‌های دریایی و زمینی (جاده و ریل) با شعبات مختلف در مسیرهایی معین، برای این اتصالات در نظر گرفته شده است.

ایران به سبب واقع شدن در میانه «جاده ابریشم» کهن در پیوند شرق و غرب، می‌تواند نقش بارزی در این ابتکار ایفا کند. یکی از مسیرهای مهمی که می‌تواند با فضای اقتصادی و سیاسی ایران تطبیق داشته باشد، «راه ابریشم دریایی» است. چین برای تعامل با جهان، همه راه‌ها و مسیرهای ممکن را برای بازرگانی خارجی در نظر دارد. به طور مثال می‌توان به نگاه چین به «راه ابریشم یخی»، اشاره داشت که با عبور کشتی‌ها از سواحل چین به سوی شمال و سپس با گذر از عرصه اقیانوس منجمد شمالی طراحی شده است که ارتباط چین را با اروپا از مسیری نو فراهم می‌آورد. راه ابریشم به یکی از مطرح‌ترین اصطلاحات سیاسی، فرهنگی، اقتصادی در فضای رسانه‌ای جهان تبدیل شده است. معرفی «ابتکار یک کمربند، یک راه=One Belt, One Road» (اکنون کمربند، راه=BRI) از سوی رئیس‌جمهور خلق چین آقای شی جین پینگ در سال ۲۰۱۳، موجب بروز تحولاتی در محیط بین‌الملل به ویژه در اوراسیا در زمینه‌های متفاوت در همکاری‌های اقتصادی - اجتماعی شده است.

«کمربند= Belt» که اشاره‌ای به «جاده ابریشم» باستانی دارد، چشم‌انداز اتصالات بین شرق آسیا، تا غرب اروپا (از اقیانوس آرام تا اقیانوس اطلس) را در نظر دارد. «راه= Road»، مسیری دریایی است که از دریای شرق و جنوب چین، تا سواحل شرقی اقیانوس اطلس را در بر می‌گیرد.

در سال جاری مقرر شده است ایران برای پیوستن به این سازوکار تمهیداتی را با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرایی و پژوهشی به کار گیرد تا بتواند مقدمات پیوستن را فراهم سازد. مادامی که فضای تحریم و تبعات جانبی آن - که ما آن را «فضای» سیاسی می‌نامیم - در کنار طرح نام جمهوری اسلامی ایران به میان می‌آید، امکان بهره‌مندی از این ابتکار با دشواری‌هایی روبه‌رو خواهد بود.

تبیین موضوع

در شرایط کنونی تحریم‌ها و جو نامناسبی که علیه جمهوری اسلامی ایران از سوی غرب بر منطقه حاکم شده است، نمی‌توان از مناسبات منطقه‌ای دور ماند. لازم است ظرفیت‌های موجود معرفی و به نحو مقتضی از آن بهره گرفت. کاهش یا ثابت ماندن حجم ترانزیت کالا از قلمرو جمهوری اسلامی ایران در دهه اخیر، ضرورت معرفی استعدادها را پیش رو قرار

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور
تولیدی
دفتر: مطالعات
زیربنایی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۶۵۱۶

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۴/۱۶

می‌دهد. یکی از این راه‌ها، معرفی فضای ایران در حمل‌ونقل هوایی است. با تدبیر و اندیشه می‌توان کریدورهای هوایی بیشتر و بهینه‌ای برای امکان اتصال مسیرهای شرقی - غربی و شمالی - جنوبی بین شرق آسیا و اقیانوسیه از یک طرف و اروپا از دیگر سو، با گذر از فضای ایران معرفی کرد. در این راستا «راه ابریشم هوایی» ایده‌ای نو است که در صورت معرفی به موقع و اساسی آن در فضای مبادلات اقتصادی جهان، به افزایش جایگاه ایران در منطقه و جهان خواهد افزود.

برای خروج از انزوای تحمیلی از بیرون علیه جمهوری اسلامی ایران، بهتر آن است که تصویری از توان‌های بالقوه محیطی و فضایی از ایران به جامعه جهانی به ویژه فضای اوراسیا - که ابتکار یک کمر بند یک راه در آن به ایفای نقش پرداخته و در حال شکوفایی است - ارائه شود تا بیش از آنچه ایران از درون به آن آگاه است، بیرون از ایران مورد ملاحظه قرار گیرد که خود بهره‌مندان در فضای بیرونی در رفع این انزوا و مشارکت دادن کشور در ترتیبات اقتصادی، سیاسی و فرهنگی آن نسبت به آن اقدام کنند. در این صورت می‌توان امیدوار بود که سهم درخوری به ایران تخصیص داده شود.

با وجودی که جمهوری اسلامی ایران از امکانات زیرساختی و لجستیکی، همچون شبکه راه‌های ارتباطی، بنادر، فرودگاه‌ها، انبارها و دیگر زیرساخت‌های مورد نیاز اتصالات، برخوردار بوده و از نظر قوانین و مقررات و فرایندهای مورد نیاز برای بهره‌مندی در زیرساخت‌ها مناسب است، لازم است در مدیریت فضای سیاسی کشور برای رسیدن به جایگاهی که در مقطع ۲۰۲۵ در سند چشم‌انداز بدان اشاره شده، اقدامات بایسته و شایسته و هماهنگی‌های لازم به منصفه ظهور برساند.

در شرایط کنونی مشارکت ایران در ابتکار یک کمر بند (یا همان کمر بند اقتصادی قرن ۲۱)، بایستی با درایت و دوراندیشی و آینده‌نگری مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا آنچه بیش از هر مورد دیگری می‌تواند ایران را در این ابتکار بدون جایگزین و بی‌بدیل مطرح سازد، ابتکار «راه ابریشم هوایی» است. این ابتکار بر آن است که با بهره‌مندی از فضای کشور که در ارتباط بین شرق آسیا (مرکز تولید کالاها و خدمات صادراتی به غرب) و اروپا (مرکز واردات و مصرف کالاها و خدمات تولیدی شرق) قرار دارد، تسهیلات لجستیکی و ترانزیتی فراهم آورد. در راستای کاهش مصرف انرژی، معرفی کریدورهای هوایی بین شرق آسیا و غرب اروپا که جمهوری اسلامی ایران می‌تواند در اختیار حمل‌ونقل هوایی قرار دهد، موجب کاهش سوخت فسیلی، نزدیکی ارتباطات هوایی، ایمنی فضای پرواز و حرکت در راستای برآورده کردن کنفرانس پاریس در زمینه تغییرات اقلیمی می‌شود.

پیشنهاد

فضای ایران برای معرفی کریدور هوایی راه ابریشم هوایی آن موردی است که می‌تواند در صورت معرفی در سطحی گسترده در فضای رسانه‌ای، موجب نزدیکی بهره‌مندان از آن، شامل شرکت‌های هوایی، بهره‌مندان مستقیم و غیرمستقیم، کاهش آلودگی، صرفه‌جویی در مصرف سوخت و افزایش درآمدها برای ذی‌نفعان، از جمله ایران، با کمترین میزان سرمایه‌گذاری و بیشترین بهره‌وری اقتصادی باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پیشنهاد «راه ابریشم هوایی» را در کنار ابتکار چین در راستای «راه ابریشم دریایی» و «راه ابریشم اقتصادی قرن ۲۱» به فضای اوراسیا معرفی می‌کند. انتظار می‌رود با اعلام آمادگی جمهوری اسلامی ایران همکاری‌های گسترده‌تر منطقه‌ای و بین‌المللی بر اساس ضوابط بین‌المللی تعریف شده و در راستای قوانین و مقررات بین‌المللی زیر نظر سازمان‌های وابسته به سازمان ملل شکل بگیرد.

